

Kirken Underviser

Det aktuelle tidsskrift for kirkens pædagogik og undervisning

Billedets kraft

1

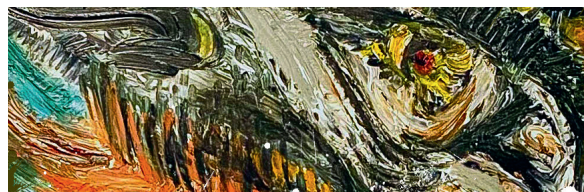
2023

Indhold

4 Billedets kraft

Af Jonas Dean Weisenberg, Preben Medom Hansen og Christina Lund, redaktører af dette nummer

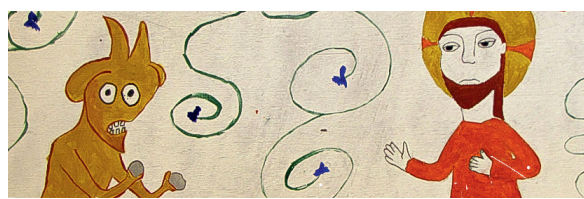
11 Sorg og »Såret Vildt«

Læs om, hvordan Jorns malerier kan åbne op for samtaler om svære emner.

5 Trosbekendelsen i billeder

Finn Andsbjerg Larsen fortæller om en arbejdsproces med at sætte billeder på Trosbekendelsen.

12 DIY kalkmalerier

Få inspiration til, hvordan børn selv kan skabe kalkmalerier.

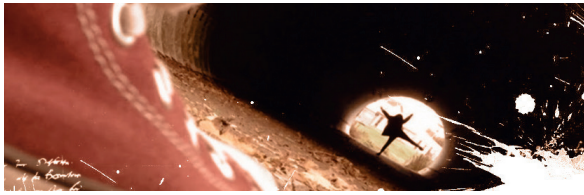
8 Billedets kraft

Benny Vindelev fortæller om konfirmander, der former et menneskeansigt, der udstråler en særlig livshistorie.

15 Jesus og Lyngvild

Skoleelever leger menighedsråd og skal tage stilling til Lyngvilds malerier i deres egen kirke.

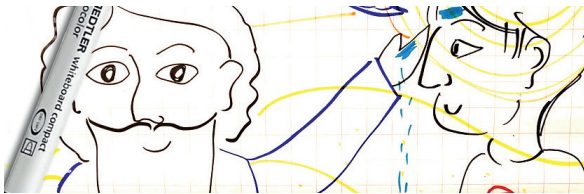
17 Fotoprojekt i konfirmandstuen

Konfirmander og skoleelever fotograferer motiver, der illustrerer bibelcitater.

24 Med trosbekendelsen for øje

Birgitte Bech sætter billeder fra kirkekunsten på trosbekendelsen.

19 Overraskelse eller forventning

Håndtegning eller flonelograf? To metoder til at fortælle med billeder.

21 De husker, de har haft troen i hænderne

En kirke samarbejder med kunstneren Karsten Auerbach om konfirmander, der selv laver kunst og udstiller.

Forord Billedets kraft

Af Jonas Dean Weisenberg, Preben Medom Hansen
og Christina Lund

Foto: Taelynn Christopher, Unsplash.com

Hvad ønsker vi, at børnene skal have ud af deres konfirmationsforberedelse? I hvert fald disse fire ting:

- Viden om, hvad kristendom er
- At de kommer til at overveje, hvordan kristendommen kan have betydning i deres eget liv
- At de lærer nye sider af sig selv at kende
- At de oplever, at der også er en plads til dem i kirkens fællesskab

For at opnå dette, må vi undervise på flere forskellige måder. En af mulighederne er at bruge billeder i undervisningen – både eksisterende billeder og billeder som børnene selv skaber. Billedkunsten kan åbne for en mere sanselig tilgang til stoffet. En læringsform der taler til kroppen og til følelserne på en anden måde, end det der kun siges. Børn og unge har masser af erfaring i at afkode og forstå det visuelle sprog. Og det er netop vigtigt at tænke billeder som et selvstændigt sprog – og ikke bare som noget der kan illustrere det talte og skrevne ord.

Vi håber, at dette nummer af Kirken Underviser vil give læserne lyst og inspiration til at undervise med billeder.

Kirkesproget har brug for en bro

Af Finn Andsbjerg Larsen
Vorherrebevars.dk
Tidligere leder af Konfirmandcenteret

Kunne det måske lade sig gøre, at man satte en professionel til at lave trosbekendelsen med både tekst og billedunderstøttelse til hjælp til specialkonfirmander og ordblinde konfirmander?

I gennem de sidste år er jeg ofte blevet spurgt, om vi ikke kan udvikle materialer specifikt til dyslektikere eller andre grupper, som vi betegner med begrebet »særlige behov«. Det har været svært at indfri, men her var ønsket konkret, og vedkommende der henvendte sig, havde erfaring med billedunderstøttende materialer. Konfirmandcenteret har desuden en positiv erfaring med, at når vi forsøger at ramme en

bestemt målgruppe med kvalitet, viser det sig ofte, at mange flere får glæde af det. Det har igen været tilfældet med »Trosbekendelsen i billeder«.

Forsøgt før

Egentlig har vi forsøgt i flere omgange at bruge et billedligt udtryk i beskrivelsen af trosbekendelsen fx »Trosbekendelsen i QR koder.« Det er et materiale, hvor fotografiske billeder mere var et supplement til en tekst og fortolkning end bærende i sig selv. De aktuelle fotografier blev i sit udtryk meget konkrete, og ikke alle præster var enige i de ord og fortolkninger, vi satte på.

Tegninger i 2022 udgave

Efter henvendelsen bad vi vores grafiker Ole Steen Pedersen, som Konfirmandcenteret har brugt siden 2010, om at komme med et bud. Han har bl.a. lavet Påskedugen, Juledugen,

Luthertavle, en række illustrationer, grafisk arbejde på Kirken Underviser og senest »Den Store Lille Bibel«.

Vores grafiker er så bekendt med kirkens sprog, at det ikke er fremmed for ham, at vi peger på et specifikt udtryk og derpå går efter indhold.

Vi gav ham et par benspænd. Målgruppen skulle være konfirmander; det måtte ikke blive for barnagtigt; vi skulle gerne have et udtryk, hvor der var plads til fortolkning.

»Vi sagde ja til mosaikstilen og de første udtryk, men dermed var ikke alt løst.«

Efter kort tid lå der en mail i vores inbox, hvor grafikeren skrev:

Et bud på at visualisere trosbekendelsen.
– Antydninger i mosaikstil ...
Den todelte opsætning gør, at man fx kan klippe dem midt over og spille »to ens«.
Eller de kan laves som foldet postkort, hvor teksten så bare står inde i kortet.
Så kan man øve ved at se på tegningen og kigge inde i kortet, hvis man ikke kan huske teksten :-)

Ikke blot fik vi et forslag, men også nogle didaktiske overvejelser over, hvordan det kunne bruges. Vi sagde ja til mosaikstilen og de første udtryk, men dermed var ikke alt løst.

Billeder og fortolkninger

Mens vi erfarede, at grafikeren forholdsvis enkelt kunne illustrere »født af Jomfru Maria«, »nedfaret til dødsriget« eller »korsfæstet«, var vi noget mere udfordrede med »vi forsager djævelen«, »siddende ved Gud Fader, den almægtiges højre hånd« eller »Hvorfra han skal komme at dømme levende og døde«.

Det blev til en række forslag, der vandrede frem og tilbage. Det var nemt at diskvalificere grafikerens arbejde som fx til en illustration af »siddende ved Gud Fader, den almægtiges højre hånd« som et tronbillede med Gud i det høje, som i

vores øjne blev en alt for konkret beskrivelse (illustration). Men et nej forpligter til efterfølgende at byde ind med andre vinkler, ja komme med et alternativt bud. Vi måtte tænke med og give grafikeren input. Det blev til den højre hånd.

»Jeg tror, mine konfirmander vil undre sig over, hvorfor Gud bruger neglelak på billedet«

Udfordringen er jo, om man skal forholde sig til de hørte ord i en åben fortolkning, eller om man skal have bagkataloget og alle mellemregninger med. Vores tænkning har været at sætte billeder på de ord, som man udtrykker – fortolkning og teologi må den enkelte præst fylde på.

Ikke alle vil være enige

Vi er klar over, at ikke alle er enige i resultatet. Billeder kan fortolkes, men det er et forsøg, og ideen var at understøtte indlæringen af trosbekendelsen for ordblinde, men også konfirmander i almindelighed. Tænkningen er jo, at man visualiserer begreber, måske gentager og kobler dem med bestemte sætninger. Konfirmander får billeder på nethinden, som de kan bruge. Billederne kan fungere samlet, når man i fællesskab »bekender sin tro« i konfirmationsforberedelsen, eller man kan bruge enkelte billeder, hvis man tematisk vil fordybe sig i et centralt tema. Men materialet kan også bruges til vendespil/memory eller aktiviteter, hvor konfirmander kan parre ord og billeder.

Foto eller grafisk udtryk

Der er ingen tvivl om, at fotografiske billeder kan noget, men har sine begrænsninger, da de næsten kan virke dokumentariske. Tegninger og grafiske illustrationer kan noget andet. De åbner op, de kan have et poetisk sprog og underbygge det usete. De kan både være konkrete, men også give plads til fortolkning, fordi de befinder sig i et realistisk, men dog frit rum.

Da jeg var ude at afprøve billederne i et provsti, var der én, der sagde: »Jeg tror, mine konfir-

mander vil undre sig over, hvorfor Gud bruger neglelak på billedet »Siddende ved Gud Fader, den almægtiges højre hånd.««

Ja, hvis billedet tilgås konkret, hvilket nogle konfirmander gør, kan man få det indtryk, at Gud bruger neglelak, men netop fordi det er i et krydsfelt mellem grafik og kunst, vil mange andre acceptere udtrykket og netop fortolke det mere poetisk.

Billedets kraft

Af Benny Vindelev, projektleder for den kirkelige undervisning af børn og unge i Aalborg Budolfi provsti.

Kirkens klokker falder i slag, og en ny dag tager sin begyndelse. I dag skal konfirmanderne arbejde med flere sprog - billedets sprog og ordets sprog. Tilsammen skaber det læring, indsigt og erfaring.

Et hold konfirmander sidder bænket ved afdækkede borde med en klump ler, lidt vand, et par plastikhandsker og en halv tøjklamme i træ foran sig. Der er en stemning af opmærksomhed, da rummet er forvandlet til noget andet end et klasselokale. Det ligger i luften, at de skal have fingrene i noget. De unge kan næsten ikke vente med at få at vide, hvad der skal ske. Men de må vente, for der skal først sættes ord på indholdet og gives nødvendig instruktion.

På tavlen bliver der skrevet et eneste ord. Mennesket. Der udfolder sig en samtale om, hvem vi er, og hvorfor vi bliver så forskellige. »Hvilke forhold, begivenheder, situationer og personer er med til at forme vores liv?« spørger præsten. Der kommer en lang liste på tavlen, mens de stadig venter på at få fingrene i noget. De nævner bl.a. ens hjem, opdragelsen, en lærer på skolen, en fodboldtræner, en kæreste, sorgen over at miste, ægteskabet, en nær ven, skilsmisse, stofmisbrug og utroskab. Nu er det konfirmandernes opgave at forme et menneske symboliseret i et ansigt, der udstråler en særlig livshistorie. Ikke dem selv, men et andet menneske.

»Der er en skabende ro i lokalet, hvor det ene ansigt efter det andet får nye træk og udtryk.«

Efter lidt teknisk instruktion tager de handsker på, og de unge bemægtiger sig materialet. Langsomt dannes et ansigt med øjne, ører, næse mund. Et levende udtryk opstår. Der er en skabende ro i lokalet, hvor det ene ansigt efter det andet får nye træk og udtryk. Fingre arbejder med det fugtige materiale, så det gennem formningen også bliver et billede i konfirmandernes indre hukommelse. Omkring bordene skriver de om personen. De giver mennesket navn og beskriver ganske kort de begivenheder, der har betydet alt på godt og ondt. Fx »Min far og mor har ikke taget sig godt af mig. Mine bedsteforældre kom til at betyde alt for mig«. »Det blev et sår på sjælen, da min far og mor blev skilt«. »Mit tætte forhold til mine søskende fik stor betydning for min livshistorie«. »Selvom jeg har mistet min kone, har mit liv været godt med børn og børnebørn«. Som det eneste af alle ansigter er ét af dem malet i guldfarve med teksten »Jeg fik søm i mine fødder på korset og kan ikke andet end at elske livet og tilgive mennesker«.

Til sidst tegnes, klippes og limes fine fodspor med hjerter som symbol på menneskers livsvandring, og hvad der binder os sammen. Hele deres produktion opsættes på bemalede plader savet og samlet i en form, så den fremstår som »konfirmandernes altertavle«. Værket bliver udstillet gennem flere måneder i kirkerummet.

»Nu er det konfirmandernes opgave at forme et menneske symboliseret i et ansigt, der udstråler en særlig livshistorie. Ikke dem selv, men et andet menneske.«

Ord og billede

I ovennævnte eksempel anvendes en varieret arbejdsform, der både består af samtale, refleksion, tavleundervisning, billeddannelse og skrivning. I samarbejde med konfirmanderne samles en række indtryk til temaet, der får et konkret figurativt udtryk i en række meget forskellige ansigter med livsfortælling. Flere sprog er på spil, ligesom de unge har brugt deres mund, ører, øjne og hænder. Dermed bliver både hukommelsen og læringen forstærket. Som en konfirmand sagde i samtale med en journalist:

»Det har haft stor indflydelse, at jeg har fået lov til at arbejde med tingene selv. Man begynder at tænke mere over tingene, når man selv har arbejdet med dem. Jeg husker det, vi har lært, bedre«.

Både ord og billede bør betragtes som nødvendige elementer i en skabende proces udfoldet i et sammenhængende forløb. De to udtryksformer er ikke modsætninger og bør ikke vurderes med forskellig værdi i den pædagogiske praksis. Billeder og figurer kan også være »talende«, ligesom ord kan være »billeddannende«. I bogen »Synets teologi« skriver lektor, dr.theol. Svend Bjerg, at »billeder gør så meget (...) de kan fungere som en venlig følgesvend, en vejleder og hjælper i livet. Billeder kan læses såvel som ord. Ved aflæsning af billedet kan det meget vel vise sig, at det kan bistå os i vores orientering mod Gud på en måde, der er fuldt så præcis som den verbale vejledning«.

»Det har haft stor indflydelse, at jeg har fået lov til at arbejde med tingene selv. Man begynder at tænke mere over tingene, når man selv har arbejdet med dem. Jeg husker det, vi har lært, bedre«.

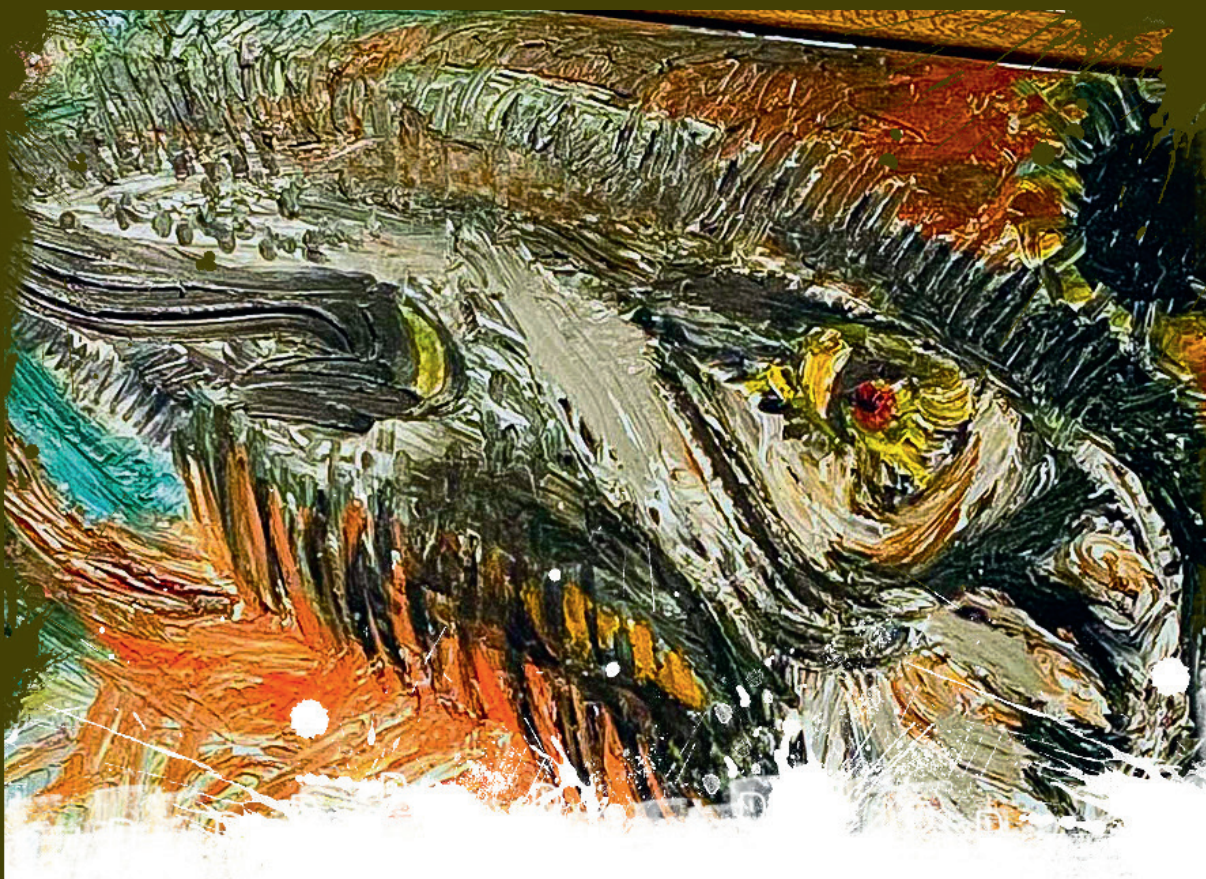
Til tider kan billedet være stærkere end det verbale. Omvendt kan ord, der bliver til fortælling, danne uforglemmelige billeder. Det kender vi fra bibelske tekster. I historien om brødrene Kain og Abel opstår der dødelig konflikt mellem dem. Det skete, fordi Abels offerrøg steg lige op til Gud, mens røgen fra Kains offerbål sneg sig langs jorden. Men det står der intet om i 1. Mosebog, kap. 4. Der står, at »Gud tog imod Abels offergave«. Når vi har billedet af offerrøgen, er det, fordi det ofte har været fremstillet på den måde i billeder fra kunstens verden.

Sindets galleri

Vi kunne opfatte vores sind som en slags galleri, hvor der overlever mange motiver og sanselige øjeblikke fra det levede liv. I kirkens undervisning bør vi have stærk fokus på, hvilke billeder børn og unge har hængende i det indre. Om det

er sanseindtryk formet af flygtighed eller fordybelse. Vi lever i en billedverden, hvor utallige visuelle indtryk passerer forbi vores indre blik hver dag. Ikke mindst på mobilskærme flimrer det afsted døgnet rundt. Derfor må vi værne om de livslange motiver. Billeder og historier, der reflekterer tro og eksistens, og som børn og unge kan være i samtale med. Aftryk, der lyser op i »sindets galleri«, og som kan have betydning for de nye generationers identitet, dannelse og erkendelse af ny viden. I den sammenhæng har selvfremskillede billeder en særlig kraft, fordi de er skabt af personen selv i en sanseaktiverende proces. I bedste fald kan disse indre motiver blive noget, vi kan orientere os ud fra, som et maleri i vores stue vi ikke kan undvære, fordi vi er vokset sammen med det. Tidligere højskoleforstander fra Askov, Knud Hansen, har fremhævet, at et billede kan være mere nærgående end et forbillede. Fordi det har en skabende kraft, der virker frembringende på den, der har billedet i sig. Det virker indefra og har magt ved sin blotte eksistens. I kirkens forskellige undervisningsforløb gælder det om at sætte flere sprog og sanser i spil, så indholdet får styrke og relevans. Billeder, der har en sandhedsværdi og kan hænges op i sindets galleri, og som børn og unge kan trække på i livets mange sammenhænge.

Billedarbejde i et undervisningsforløb kan være ganske kort med enkle materialer eller længere og mere omfattende i sin form. Det kræver fx kun 14 minutter for børn og unge at lave en engel af tre stykker køkkenrulle og tre hvide piberensere. Til konkret inspiration henviser jeg til min håndbog »Med hjerne, mund og hænder«. I anden del er der forslag til læringsaktiviteter af kortere eller længere varighed.

Sorg og »Såret Vildstyr«

Af Preben Medom Hansen, KK44 – Folkekirkens skoletjeneste i Silkeborg kommune

Samtale med formidlingschef Sidse Tronhjem Lauritsen fra Museum Jorn om, hvordan kunst kan åbne for gode samtaler om svære emner. Og om et Såret Vildstyr.

Dialogen er udgangspunktet

I: Har du en særlig tilgang, når du har børn og unge på omvisning?

S: »For mig er den anerkendende dialog altid udgangspunktet – dvs. at alle udsagn indgår i samtalen og har værdi. Når man så har haft den åbne snak om værket – om hvad børnene ser, oplever og tolker – så prøver vi til sidst at samle alle input til vores fortælling om værket. Vi

samler trådene. Sådan at alle har en følelse af, at det de har budt ind med, er med i fortællingen. Måske kan nogen fra gruppen give et bud på den samlende fortælling, og ellers så er det min rolle at gøre det.

»Det vigtige er, hvad vi kan få ud af værket – her i dag og i fællesskab.«

Kunsten og »de svære emner«

Ideelt set, så kan man nogle gange i den afsluttende fortælling koble til elevernes egen verden, og det de nu er optagede af eller arbejder med. Hvis nu fx en 8. klasse arbejder med noget med klassefællesskab – måske noget de synes er svært – så kan der tit opstå en fri dialog. Det kan være lettere at tale om de udfordrende emner, når kunsten ligesom bliver et talerør – det vi kan tale ud fra.»

I: Kunsten bliver det fælles tredje, som gør det lettere at nærme sig det svære?

S: »Netop. Og det kan have en fin effekt, at man sådan kan opleve museet og et kunstværk i et fællesskab. Flere lærere har givet udtryk for, at kunstsamtalerne åbner op for gode samtaler, og at det gør noget godt for klassefællesskabet. Kunsten kan være med til at skabe et godt rum for dialog. Men det kræver også, at man kan skabe den trygge stemning, hvor alle har lyst til at byde ind. Jeg starter altid med at understrege, at alle tanker og input er velkomne, for vi skal i gang med en fælles undersøgelse af værket. Det var netop en pointe for Asger Jorn, at kunst er noget, der opstår i mødet mellem et værk og en betragter. Det kan godt være, at kunstneren havde en bestemt følelse, tanke eller tolkning, da han lavede værket. Men det er sådan set lige meget – og det er i hvert fald ikke et facit. Det vigtige er, hvad vi kan få ud af værket – her i dag og i fællesskab.

Sorg og »Såret Vilddyr«

Der er så mange emner, som vi kan tage op i museumsrummet. Emner som også gør sig gældende i fx de kristne fortællinger. Som det med »at være menneske« og alt det etiske. Det kan give nogle virkelig meningsfulde snakke. Det kan også være, at gæsterne har et ønske til mig på forhånd: »Vi kunne godt tænke os, at det handler om tabuer« for eksempel – eller om »sorg«, som en 8. klasse ønskede som tema for nyligt. Det, syntes jeg, umiddelbart var svært, men det blev jo så fint og så smukt. Det var et tema, de også havde haft i danskundervisningen.«

I: Hvilke værker valgte du at arbejde med til det tema?

S: »Der valgte jeg nogle af de værker, som Jorn malede i en periode, hvor han havde det svært – bl.a. maleriet »Såret Vilddyr«.

»I det værk er farvevalget mørkt, og der er en grundstemning, som eleverne lynhurtigt kan afkode. Først får de et minuts tid, hvor de selv og uden at tale sammen, skal opleve værket. Sådan at alle lige får tid til at sanse og tænke selv, for der er altid nogen, som er meget hurtige med fingeren i vejret, men mange har brug for mere

tid. Derefter »læste« vi sammen »Såret Vilddyr« åbent og i dialog og kom helt naturligt omkring mange af de væsentlige ting.

I: Hvordan kommer man videre fra beskrivelsen af værket til at snakke om, hvilke temaer og følelser der kan ligge bag?

Jeg kan fx sige »prøv at forstille jer, hvordan Asger Jorn har haft det, da han malede billedet«. En siger måske: »Han har virket ret hidsig med penslen«.

»Han er presset,« er der også tit nogen, der siger.

Så kan jeg spørge, »hvordan kan man egentlig være presset med sit liv?« – det er der mange bud på.

Se videopræsentation af værket »Såret Vilddyr«
<https://www.youtube.com/watch?v=hvlzcBPazW8>

At finde sin livsvej

Noget, vi tit fortæller om Jorn, er, at han var god til at se muligheder, når tingene ikke lige gik efter planen. Da han var 22, vidste han, at han ville være kunstner og lagde en detaljeret plan om at rejse til Frankrig og møde de og de kunstnere. Og så kan jeg finde på at spørge eleverne: »Hvordan er det lige, det tit går, når man har lagt en plan, der er helt snorlige?« »Det går bare aldrig!« siger de så.

De kan spejle sig i Jorns forsøg på at finde sin livsvej, fordi det er en rejse, som de selv lige om lidt skal i gang med?

Præcis. Og der kan de spejle sig i Jorn – også fordi han var god til så alligevel at finde sin vej, når tingene overhovedet ikke gik efter planen.«

Se interview med Sidse om, hvordan Jorns hovedværk »Stalingrad« kan præsenteres for børn.
<https://vimeo.com/752037858/add7cee901>

En anden måde at få inspiration fra Asger Jorn på, er at lade børn skabe kunst på Jorn-manér – med vildskab, nysgerrighed og legesyge.

Bogen 100 Jorn eksperimenter vi kan lave derhjemme ved køkkenbordet, er en guldgrube af

kreative ideer, der også kan bruges til fx mini-konfirmander. Alle eksperimenterne findes også på hjemmesiden <https://100xjorn.dk/>

Nogle af ideerne er blevet til små videoer med Jacinta fra DRs Ramasjang.

Prøv fx at lave tegne skabelsens mylder med »krusedullekunst«

Eller lav nogle vilde og ikke-nuttede engle med metoden »Fantasidyr i skjul«

DIY kalkmalerier

Af Preben Medom Hansen, KK44 – Folkekirkens
skoletjeneste i Silkeborg kommune

Kalkmalerier er sjove, spændende – og en god måde at arbejde med bibelske fortællinger på. Så her en Do-It-Yourself guide.

Tekst til billedet ovenfor

Djævelen (med et ekstra ansigt) frister Jesus i Ørkenen: »Lav disse sten til brød!« Jesus er tydeligvis ikke imponeret. Læg mærke til glorien, Jesus' håndstilling og de små stjerner og andre små-mønstre. Detaljer der tydeligt signalerer »kalkmaleri.«

Det er vigtigt at arbejde i et forholdsvis stort format. Vi valgte formatet 100 x 70 cm. Hårde masonitplader blev grundmalet med hvid »mødderpasta«. Det gav en overflade, der minder rigtig meget om en kirkevæg. Alternativt kan man bruge hvid karton, men det giver ikke samme illusion af en kirkevæg.

Som forberedelse til workshoppen læste eleverne fortællingen om Maria. En fortælling vi skrev om en middelalderpige, der oplevede de nye kalkmalerier i Fanefjord kirke.

Eleverne arbejdede to og to. Først skulle de blive enige om et motiv. Mange valgte et af Fanefjordmotiverne fra »Maria og Farmor« fortællingen.

Motiverne fra Fanefjord Kirke fungerede også som inspiration til billedarbejdet i workshoppen.

Så skulle børnene – med A4 skitsen som udgangspunkt – tegne deres motiv med blyant på malepladen.

Det første step på workshopdagen var dog, at eleverne efterlignede de typiske mønstre, som indgår i mange kalkmalerier: Blomsterranker, stjerner og prikmønstre.

Herefter var der små øvelser, hvor de skulle tegne hænder og ansigter i Fanefjord-mesterens typiske stil.

Så skal der farver på! Det er vigtigt, at man som underviser har valgt farver, der minder om den farvepalette, som blev brugt til kalkmalerier. Hvis man fx bare

bruger grundfarver, bliver udtrykket helt for-
kert. Ole Lindquist havde i forvejen blandet de
helt rigtige farver.
Et uddrag af undervisningsvejledningen med en
farvevejledning kan downloades her.

Det var næsten magisk at se billederne træde
frem, efterhånden som de blev farvelagt.
Her er der fuld koncentration om at male de
svære hænder.

Det var let at samarbejde om farvelægning, forbi
malepladerne var så store.

Som kunstner og dygtig underviser var Ole fæ-
nomenal til at inspirere og udfordre børnene. Et

kunstprojekt, der er godt tænkt og tilrettelagt,
gør, at børnenes værker bliver mange gange
bedre, end når man bare »skal lave en tegning«.
Og børnenes engagement i processen og glæde
over det færdige resultat er ligeledes mange
gange større.

Flere klasser fik lov at udstille deres kalkmale-
rier i de lokale kirker.

Kalkmaleriforløbet er udviklet af kk44 Skole-
tjenesten i samarbejde med billedkunstner Ole
Lindquist.
Ole stod for en lang række workshops med 4., 5.
og 6. klasser i Silkeborg Kommune.
På seks lektioner nåede eleverne at blive færdi-
ge med deres virkelig flotte værker.

Jesus og Lyngvild

Af Henrik Hansen, medarbejder i Folkekirkens Skoletjeneste Odense

En debat om kirkeudsmykning ramte den danske verdenspresse, da Jim Lyngvilds fotostater med bibelske motiver blev ophængt i Faaborg Kirke. Billederne danner nu også afsæt for et undervisningsprojekt fra Folkekirkens Skoletjeneste

Kirkekunst der fik gang i debatten

Jim Lyngvilds billedlige fortolkninger af bibelske fortællinger har både fået stor opmærksomhed og skabt megen debat. Billederne blev hængt op i Faaborg Kirke i marts 2020 som en midlertidig udsmykning af kirken og endte med at blive taget ned igen i september 2020. Det var

et splittet menighedsråd, der i juli 2020 endte med at beslutte, at billederne ikke kunne blive hængende permanent i Faaborg Kirke. Den megen opmærksomhed på Lyngvilds billeder og deres eventuelle plads i kirken gav anledning til at udtænke et undervisningsprojekt for udskolingen, hvor billederne fungerer som motor for det kristendomskundskabsfaglige indhold. Projektet fik navnet: »Jesus og Lyngvild – kunst der deler vandene«.

Projektet står på tre ben:

- De bibelske forlæg
- Billederne i kirkerummet
- Demokratiet i folkekirken

»Hver gruppe behandler et enkelt billede og fremlægger deres arbejde for den øvrige del af klassen.«

De bibelske forlæg

I den første del af projektet skal eleverne læse de bibeltekster, der er grundlaget for Lyngvilds billeder. Eleverne skal sammenholde bibeltekster og billeder ud fra en række arbejdsspørgsmål. Spørgsmålene forsøger at trække i en analytisk retning i forhold til det bibelske indhold – hvad forsøger Bibelen at sige noget om, og hvordan afspejles dette i Lyngvilds billeder? Der er tale om seks forskellige billeder, og arbejdet er delt ud på seks grupper. Hver gruppe behandler et enkelt billede og fremlægger deres arbejde for den øvrige del af klassen.

»Kan Lyngvilds billeder fx bære at danne baggrund for et barn, der skal døbes eller en kær afdød, der skal begravnes?«

Billederne i kirkerummet

I den anden del af projektet er eleverne på besøg i den lokale kirke. Kirkebesøget er et forsøg på at rette elevernes fokus på den æstetik, der er på spil i et kirkerum, og hvordan kirkerummet og dets interiør spiller sammen med tro og de begivenheder, der finder sted i kirken. Ved kirkebesøget vil præsten fortælle om, hvad kirkerummet danner ramme om – både tro og højmesse men også dåb, konfirmationer, bryllupper og begravelser.

Lyngvilds billeder vil, som en del af kirkebesøget, være at finde i kirkerummet i stor størrelse som fotostater. På den måde kan eleverne sammenholde dem med kirkens øvrige udsmykning, og det er tanken, at eleverne i højere grad forholder sig til billedernes egnethed som udsmykning i kirken. Kan Lyngvilds billeder fx bære at danne baggrund for et barn, der skal døbes eller en kær afdød, der skal begravnes?

Kirkebesøget er tænkt som en anledning til at igangsætte den samme diskussion blandt eleverne, som Lyngvilds billeder oprindeligt startede i offentligheden: Hvilke krav stilles der til kirkeudsmykning og hvorfor?

Som afslutning på kirkebesøget skal eleverne enkeltvis stemme ja eller nej til hvert enkelt billede. Her vil det vise sig, om der er nogle af Lyngvilds billeder, der stikker ud som særligt egnede eller uegnede som kirkeudsmykning. Der samles op, og eleverne kan uddybe deres valg.

Demokratiet i folkekirken

I tredje del af projektet drejer fokus over på folkekirkens organisation, og dens demokratiske muligheder i form af menighedsrådenes store og direkte indflydelse på den lokale kirke. Eleverne præsenteres for en infografik, der illustrerer folkekirkens organisation i Danmark. Pointen her er, at enhver person i Danmark, der er over 18 år og medlem af folkekirken, kan vælges ind i et menighedsråd og dermed få stor indflydelse på beslutninger, der vedrører kirken – herunder udsmykning af den lokale kirke, som det var tilfældet med Lyngvilds billeder i Faaborg Kirke.

Eleverne skal derefter i grupper agere menighedsråd i et simpelt rollespil, hvor de har et eneste punkt på dagsordenen: Jim Lyngvilds billeder.

For at fodre denne proces, ridses afstemningen ved kirkebesøget op. Ligeledes er der indsamlet en række udsagn fra folk indenfor og udenfor kirken, der siger noget om Lyngvilds billeders egnethed som kirkekunst.

Med en indsigt i de bibelske forlæg bag Lyngvilds billeder, kirkerummet som ramme om tro og vigtige livsbegivenheder samt en række udsagn om, hvad kirkekunst skal kunne, skal »menighedsrådene« nu træffe den ultimative afgørelse: Kan Jim Lyngvilds billeder hænge i en kirke eller ikke?

Materialet er udarbejdet af:

Folkekirkens Skoletjeneste Hedensted
Folkekirkens Skoletjeneste Aabenraa
Folkekirkens Skoletjeneste Odense

Tak til Jim Lyngvild for tilladelse til brug af billederne i denne artikel!

Fotoprojekt i konfirmandstuen

Af Peter Ulfsgaard, sognepræst i Spentrup, Gasum og Asferg Kirker, og Preben Medom Hansen, medarbejder ved kk44 Skoletjenesten i Silkeborg

At genfortrylle og gense det skjulte sammen.

At gå på opdagelse i sammenhængen mellem religiøse tekster og de unges egne iagttagelser og billeder af verden.

»Oplevede til en koncert ved katedralskolens juleafslutning i domkirken, at da musikken havde spillet sig varm, begyndte det at sne uden for de høje vinduer. Det er hvad der kan ske, men mere mærkeligt var det, at de store snefnug

dansede lystigt opad til musikken, Telemann tror jeg, det var.

Jeg havde ingen naturlove der kunne forklare det, men da jeg i pausen havde sneget mig til at kaste et blik i noderne, kom forklaringen:

De står på hovedet, noderne, snefnuggene var lydigt i færd med at vende tilbage til den Himmelby, de kom fra.«

(Mathiesen 2018: p.10)

»Det er på ingen måde ny viden, at kunsten, poesien og musikken bærer vidnesbyrd om, at der er mere, end øjet kan se.«

Hos digteren Eske K. Mathiesen vender musikken i domkirken tilbage til den Himmelby, hvorfra den himmelske musik selvfølgelig kommer. Tilbage til dér, hvorfra de guddommelige horn sender lyden ned i verden. Fra det høje til det lave, hernede, hvor vi higer og søger. I vores verden, hvor det, der kan ses med lukkede øjne og høres med hænderne for ørerne, er mysteriet, og hvor æstetiske erfaringer har gyldighed som anelser og fornemmelser for det hellige. Det er på ingen måde ny viden, at kunsten, poesien og musikken bærer vidnesbyrd om, at der er mere, end øjet kan se. Vi taler jævnligt om, at kunstneren er inspireret og i den forstand ude af sig selv, når værket er i sin vorden. Men kan man formidle denne fornemmelse eller anelse for sammenhæng og forundringsparathed til en gruppe teenagere på vej mod det gamle overgangsritual konfirmationen?

Selvom det alene er Vorherre, der tager sig af miraklerne, så er det vores erfaring, at det ikke er umuligt at undervise konfirmander ved at henvise til det under, tilværelsen er. Vi er i månerne op til konfirmation på en (ud-)dannelsesrejse sammen, og i denne dannelse kan det også være underviserens/præstens opgave at pege på åbninger i fortællinger og billeder, der peger mod den Himmelby, hvorfra musikken, kunsten og litteraturen drysser ned over os.

»Det »mere« åbenede drengen for en forståelse af, at der altid er mere at se og sige.«

»Der er mere!«

Drengen, John Norman, kom jævnligt på besøg i en lejlighed i Oslo, hvor den pensionerede skibskaptajn Fred Olsen boede med sin kone. Lejligheden var fyldt af etnografika fra kaptajnens mange rejser, især et gammelt japansk tuschmaleri fangede hver gang drengens opmærksomhed. På en gammel læsepult stod det detaljerede maleri med sine mange historier fra en japansk landsby i 1400-tallet. John Norman fortalte som voksen om én særlig dag, hvor Fred Olsen tog billedet ned og sagde til drengen: »Der er mere!« Det »mere« åbenede drengen for en forståelse af, at der altid er mere at se og sige. Maleriet viste sig at være en japansk »makimono«, et billede,

der var monteret på rundstokke og som kunne rulles ud til en imponerende bredde og dermed bestod af mange flere historier end dem, John Norman kendte.

Det er den norske forfatter Jan Kjærstad, der i »Normans område« (Kbh. 2013) fortæller om begivenheden i lejligheden, og den betydning det fik for en dreng i Oslo at se verden åbne sig og afsløre nye perspektiver og historier. For John Norman blev oplevelsen vejen til et liv med litteratur og kunst.

Gennem poesi, fortælling, fotografering, redigering og udstilling er det håbet at skærpe konfirmandernes evne til at se verden i dens mangfoldighed. Det er vores håb, at konfirmanderne forstår og erfarer, at et billede i samme grad som en tekst er en tolket forståelse af verden. Både tekster, billeder og fotografier rummer flere lag af fortællinger.

Perspektivet afgør hvad vi ser

I arbejdet med både fotografier og bibeltekster forsøger underviseren/præsten at demonstrere, hvordan verden former sig for vore øjne, alt efter hvilket perspektiv vi anlægger. Valgkampen i 2022 er et skoleeksempel i, hvordan ens politiske ståsted og udgangspunkt bestemmer, hvad man prioriterer i verden. Hvis det er en diskussionslysten konfirmandklasse, er mulighederne legio for at finde citater og vinkler på, hvordan vores folkevalgte vinkler verdens udfordringer. Det bringer også både religion, tro og teologi ind på samme fælles bane, hvor folkekirke, folkestyre, folkeskole og folketing ikke bare deler folke-præfikset og åbner konfirmandernes øjne for, hvordan vores perspektiv og vinkel på samme tid både åbner og begrænser det, vi ser på.

[Det (selv)forelskede par på det delte foto er et eksempel på, hvordan en sådan diskussion kan startes, inden konfirmanderne går på fotosafari/opdagelse i deres verden med et enten selvvalgt eller af præsten valgt bibelcitater i tankerne.]

Præsenter de gode og flertydige billeder

Underviseren/præsten leverer enten selv eksempler på, hvordan gode billeder forundrer og forandrer verden, eller bedre (hvis holdet er godt) beder konfirmanderne om selv at indsamle eksempler på billeder, der ligesom

fortællinger har ændret verdens gang eller menneskers gang i verden. Undervejs i den fælles billedfordybelse (gerne på storskærm i undervisningslokalet) vil det forhåbentligt gå op for de billedstærke konfirmander, at det set altid afhænger af øjnene, der ser, og derfor har hverken fortællingerne, verden eller troen kun én vinkel, ét perspektiv eller én sandhed. Måske bliver det forelskede kys til noget andet, når det viser sig at være et »selfie-kys«? Som drengen i det lille uddrag fra Jan Kjærstads roman, – så må det moderne menneske have øjnene åbne for det »mere«, der kan vise veje at gå.

Konfirmander på fotojagt

Da forløbet kørte som udskolingsprojekt via de folkekirkelige skoletjenester i Randers og Silkeborg, kunne eleverne vælge et af følgende citater:

- Min Gud, min Gud! Hvorfor har du forladt mig?
- Jeg så en ny himmel og en ny jord
- Mennesket skal ikke leve af brød alene
- Led os ikke ind i fristelse
- Ja, jord er du, og til jord skal du blive
- Der skal være lys

Eleverne skulle vælge et citat

Tage et billede til citatet

Efterbehandle billedet i et redigeringsprogram

Brug billederne til samtale

Når konfirmanderne har arbejdet med et udvalg af bibeltekster og sat disse tekster i forbindelse med egne fotooptagelser, printes disse og diskuteres på holdet. Enten printes alle holdets billeder, eller man vælger i fællesskab de 10 mest interessante og fortællende værker, der, hvis muligt, printes i stor størrelse og udstilles i sognegård/klasselokale/plejehjem. Denne sidste del af arbejdsprocessen understøtter konfirmandernes tillid til egne visuelle- og fortolkningsevner. Erfaringen er, at det hver gang lykkedes konfirmanderne at skabe kunstværker, der åbner for yderligere samtale om både bibel, poesi, nærvær og fotografi.

Overraskelse eller forventning

Den forunderlige tegnede streg der lige om lidt bliver til noget genkendeligt, og det gamle søndagsskolemateriale »flonellograf« der insisterer på gentagelsen. To sognepræster bruger hver deres metode, når de skal fortælle med billeder for konfirmander.

Tegn en bibel-fortælling!

Sognepræst Niels Hviid, Gellerup Kirke, Aarhus

I min undervisning af konfirmander med udviklingshæmning fortæller jeg hver gang en bibelfortælling. Med denne gruppe handler det om at få sat billeder og sanser på. Nogle gange kan jeg genfortælle med illustrationer fra en børnebibel. Eller jeg genfortæller og lader konfirmanderne indgå i et drama, hvor vi alle er Jesu disciple i båden på et oprørt hav, og hvor én bliver spurgt om at være Jesus, der sover i stævn.

Og nogle gange tegner jeg fortællingen. Jeg sætter fx konfirmanderne på puder tæt på min flip-over og tegner med sprit-tusher i mange forskellige farver.

Jeg opdagede, at det kunne være en mulighed at tegne fortællingen, fordi min kirke- og kulturmedarbejder-kollega (som også deltager i konfirmandundervisningen) af og til har arrangeret lege med konfirmanderne, hvor jeg skulle tegne noget på tavlen, og så skulle konfirmanderne gætte, hvad det var. Der kan opstå en stor koncentration om, hvad der kommer frem på tavlen. Der opstår små samtaler mellem konfirmanderne og deres pædagoger om: »Hvad ligner det?« »Hvad tror du, at det bliver til?« Og stor glæde hos konfirmanderne, når de gætter det! »Ja! Det var en fugl!«

De sanseindtryk og dialoger kan vi tage med ind i bibelfortællingen. Konfirmanderne er med i en dialogisk tilblivelse af billedet. Det giver noget helt andet, end når man bare smækker et færdigt billede fra en børnebibel op på stor-skærmen. Et færdigt billede kan måske være

svært at overskue for denne gruppe. I hvert fald skal et billede lukkes op, og vi må sammen gå på opdagelse i genkendelige motiver, personer og detaljer.

Når jeg tegner, er konfirmanderne med i tilblivelsesprocessen. På den måde bliver det en bekræftende oplevelse for konfirmanderne at være aktive deltagere i tilblivelsen af fortællingen – på en enkel måde, som den enkelte kan mestre.

Helt konkret kan jeg tegne på flere måder. Sprit-tush på en flip-over er nemt, fordi jeg hurtigt kan skifte scene ved at vende det næste papir. Til sidst kan vi vise hele fortællingen ved at hænge billederne op ved siden af hinanden. White-board har den fordel, at man kan viske ud, efterhånden som fortællingen tager form, og man behøver ikke tegne hovedpersonerne igen og igen, men kan nøjes med at ændre et ansigtsudtryk eller en håndbevægelse.

Som med al genfortælling gælder det, at det er bedst at kunne fortællingen udenad.

Og det er godt at øve sig på forhånd. Fortællingen skal tilrettelægges. Også grafisk på billedfladen. Så man skal vide, hvad man vil tegne, og den teologiske pointe skal være tydelig for én selv på forhånd.

Når Jesus rider ind i Jerusalem Palmesøndag, kan jeg tegne en kongekrone på hans hoved – og viske den ud på white-boardet igen, for nej, Jesus var ikke en konge med krone på. Og jeg tegner et sværd i hans hånd – og visker det ud igen, for nej, det er ikke den slags magt, han har. Og så tegner jeg et rødt hjerte på hans bryst, for han er kærlighedens konge.

Prøv at tegne! Nogle gange kan vi tegne os til teologiske pointer, som bliver en uventet gave. Og nogle gange lander de teologiske pointer i deltagernes mund i undren og medrefleksion. Og det er det aller skønneste!

Se en bibelfortælling

Sognepræst Jonas Dean Weisenberg, Allesø og Næsbyhoved-Brobym kirker, Odense

Siden 2014 har jeg undervist konfirmander med fysisk og psykisk udviklingshæmning. Det er konfirmander med og uden et verbalt sprog. Det er konfirmander, hvor det visuelt er meget

vigtigt at bibelfortællingerne er godt understøttet af billeder.

Jeg har også erfaret, hvor vigtig gentagelsen er i konfirmationsforberedelsen. Og i det ligger ikke kun, at fortællingen gentages over flere gange, men også at de samme billeder følger den samme bibelfortælling hver gang. Det giver konfirmanderne en mulighed for at byde ind og være med til at kunne fortælle bibelfortællingen, at de kan genkalde den ud fra billederne.

En kollega anbefalende mig et materiale, hun kendte, fra da hun gik i søndagsskole. Jeg indrømmer, at min første tanke var, at et materiale, der har +20 år bag sig, nok ikke vil være så relevant i dag. At der nok er kommet noget nyere, som vil fungere bedre. Men det nyere materiale, som skulle leve op til alle mine krav, fandt jeg dog aldrig. Derimod erfarede jeg, at Flonellografen, som er navnet på søndagsskolematerialet, lige er sagen til mine konfirmander.

Som navnet indikerer, er det lavet af flonel.

Der findes seks baggrunde – alt fra mørk nat til åbent hav til et lille bysamfund. Der er mere end 500 figurer, der kan sættes på og derved skabe billeder til at illustrere enhver bibelfortælling. Og så holder det på det kriterie, jeg har for mit hold: Det skal være visuelt godt! Det er meget farverige figurer, der følger med, og fra gang til gang kan jeg genskabe de samme billeder og derved sikre, at der for konfirmanderne er den nødvendige gentagelse – også i billederne, efterhånden som vi taler os igennem fortællingen.

I alle mine år som præst har jeg haft konfirmander med særlige behov som en del af min stilling, og tidligt blev jeg præsenteret for sætningen og bogen »Nødvendigt for nogle, godt for alle«. Den sætning har dette materiale klart bekræftet – at de undervisningsgreb, der er nødvendige for nogle, er gode for alle. Alle har glæde af gentagelser, og derfor er Flonellografen, siden jeg blev præsenteret for den, med stor succes også blevet brugt, når sognets børnehaver og børnefamilier kommer til gudstjeneste.

De husker, de har haft troen i hænderne

Af Jonas Dean Weisenberg, sognepræst Allsø og Næsbyhoved-Broby

Kirken Underviser har interviewet kunstneren Karsten Auerbach, som gennem de senere år har lavet en række spændende projekter, både installationer og billedkunst, i samarbejde med præster flere steder i landet.

Det er sundt som præst nogle gange at lade sig inspirere, ikke kun af andre præstekolleger, men også af helt andre faggrupper. I Hjalte Provti i Fyens Stift havde man for år tilbage et tilbagevendende projekt med kunstneren Karsten Auerbach. Det var i forbindelse med et projekt, der involverede op mod 200 konfirmander flere år i træk.

Derfor var det naturligt ham, jeg tog kontakt til,

da jeg skulle skrive en artikel om det gode samarbejde mellem kunstner og præst. For det, der kom ud af samarbejdet, var både fængende for os præster, men bestemt også for konfirmanderne.

Baggrunden for, at vi i sin tid besluttede at indgå samarbejde med Karsten Auerbach, var ønsket om at få en ny vinkel på nogle af de temaer, som er oppe at vende i de fleste konfirmandstuer. Et ønske om, at han kunne bidrage med noget, der kunne sætte et aftryk hos konfirmanderne, som de ville huske, når dagen var omme.

På mit spørgsmål om, hvad der fik Karsten til at gå ind i samarbejdet, svarede han »Jeg er en hverdagspraktiserende kristen, og så tænker jeg, at jeg som kunstner og menneske har noget anderledeshed og en mere sanselig tilgang, end præster ofte har«.

Karsten nævner også, at et godt samarbejde kræver et godt forarbejde. I enkelte tilfælde har

han allerede et lille års tid før afviklingen haft den første kontakte med underviseren om, hvad temaet skal være, hvilket rum skal kunsten være i, kirke eller sognegård, og hvad der ellers kan være af ønsker til resultatet.

Så det kræver også af os undervisere, at vi planlægger langt ud i fremtiden, at vi ved, hvilket specifikt tema eller hvilken bibelfortælling vi gerne vil belyse gennem kunst. »Jeg har været med til at lave kunstinstallationer og billedkunst om Treenigheden, ondskab og Moseloven, og for både minikonfirmander og konfirmander,« siger Karsten.

»Og så gør jeg altid det, når jeg præsenterer der for børnene og får dem engageret i opgaven, at jeg sikrer, der er en wauw-effekt.«

Det var i hvert fald noget af det, jeg selv tog ved lære af i samtalen med Karsten, og som jeg, når jeg tænker tilbage på provstiprojektet, godt kan genkende. At materialet, de skal arbejde med, er imponerende. Skal de lave skrotkors, skal der være MEGET skrot, skal de male, skal der være MANGE farver. »Det skal være, så de gør store øjne og siger wauw. Det skal kalde på børnene i dem. Der skal være nok af materialerne. Det skal bugne, så børnenes fantasi bare begynder at arbejde, så snart de ser materialet,« siger Karsten.

Det kræver, at rummet er rigget til, inden de kommer, så de fra begyndelsen ved, at her skal ske noget særligt. Så de har en klar oplevelse af, at noget er anderledes. Det var i hvert fald for mig selv en vigtig pointe. At rummet skal indbyde til noget andet, end de er vant til.

»Materialet i hænderne gør, at de tænker med hænderne.«

»Det, kunsten kan«, siger Karsten, »er at teologiske temaer bliver gjort sanselige i en eller anden forstand. Hvor præster ofte taler, så vil jeg med den kunstneriske tilgang gerne, at kristendommen udleveres og mærkes. Materialet i hænderne gør, at de tænker med hænderne«. Samtidig fremhæver Karsten også, at kunsten, uanset

hvor gode konfirmanderne end er til at læse, og hvor gode de end er til at sidde stille, og hvad der ellers kan være i spil, så får de med kunsten en fælles tilgang til kunsten, netop fordi de får den i hænderne. Det er så konkret.

»De husker, de har haft troen i hænderne«, som Karsten citerer en af de præster han har arbejdet sammen med for at sige.

»Der er en anden del, der er lige så vigtig, nemlig at produktet bliver brugt, det kan være en udstilling i sognegården, eller at det inddrages i en gudstjeneste.«

En andet afgørende faktor, som Karsten fremhæver som vigtig, når kunsten inddrages i konfirmationsforberedelsen, er også, at det at skabe kunst kun er første del. Der er en anden del, der er lige så vigtig, nemlig at produktet bliver brugt, det kan være en udstilling i sognegården, eller at det inddrages i en gudstjeneste.

Jeg følte mig i hvert fald ramt, da han sagde, at han ikke altid oplever, at processen bliver tænkt helt til ende. Det konfirmanderne har arbejdet med, skal vises frem. »Jeg vægter altid, at man giver børnene en oplevelse af at hjælpe kirken, så nye mennesker kan forstå budskabet«, som Karsten udtrykker det. Når præsten bruger det, konfirmanderne har lavet, giver det en enorm anerkendelse.

Det sidste, Karsten understreger, inden vi runder af, er, at det er et samarbejde, og præsten skal være aktiv deltagende, når der males, tegnes, bygges mm. Som kunstner kommer han med nogle nye ideer, som er med til at sætte tanker i gang hos konfirmanderne. Men de tanker vækker også spørgsmål hos konfirmanderne og skaber spændende dialoger, som præsten skal være parat til at gå ind i.

Med trosbekendelsen for øje

Af Cand.theol. & mag. Birgitte Bech

På en togrejse kom jeg i snak med en flok opstemte og snakkesalige knægte, som med klirrende flasker i plastikposer var på vej til fest. Da samtalen faldt på min fortid som præst, meldte gutterne stolt: »Vi kan stadig huske trosbekendelsen!« I den fyldte togvogn beviste de deres påstand – i kor. En noget særlig oplevelse!

Trosbekendelsen er om noget en fællesmængde i landets konfirmationsforberedelse – som hukommelsesprøve eller livsoplysning? Hvilke forestillinger ledsager vores trosbekendelse? Trosbekendelsen billedliggøres i kirkerum: Kan vi give konfirmanderne den opgave ikke bare at recitere trosbekendelsen, men at finde, fotografere eller selv producere billeder, som folder bekendelsen ud?

Overalt i landets kirkebygninger findes få eller mange af trosbekendelsens led på kalkmalerier, altertavler, pulpurbemalinger, prædikestolsreliëffer m.m. Den museale kunst, som der er mest af, kan uddybe vores bevidsthed om at høre til i en lang historisk kæde, men også om til stadighed at måtte skabe nye fortolkninger.

Måske uddrager bekendelsens ord lige fra »Gud Fader, den almægtige« til »det evige liv« egentlig billeddannelse, men mennesker finder udtryk og søger tegn for transcends- og resonsanserfaringer til fælles opløftelse.

Hermed et bud på, hvordan vi »med trosbekendelsen for øje« kan gå på opdagelse i megen af den kirkekunst, der præger landets kirker.

Somme tider finder vi symboler for treenigheden, somme tider korset alene, somme tider hele billedrækker, som fører fra Bibelens

første til dens sidste bog. Det store udtræk ses fx på Roskilde Domkirkes senmiddelalderlige kannikkestole med uimodståelige relieffer, der rækker helt fra verdens skabelse til dommedag.

Første trosartikel

Kirkens gamle billedrækker har typisk menneskets frelseshistorie som fokus: Fortællingen om det syndige menneskes paradistab og vej til den frelsende Kristusbegivenhed. Syndefaldsmyten træder derfor oftest i forgrunden på bekostning af billeder af Guds grundlæggende skabelse af »himlen og jorden« med planeter, planter og dyr. Men her og der anskueliggøres hele Genesis' skabelsesmyte dog. Blot enkelte eksempler: I Sønderholm Kirke (Nibe) ses, hvordan Gud skaber himmel, hav, jord og planter og under processen står med Adams eller Evas lille sjæl i hånden. Kirkerup Kirke (Roskilde) har smukke medaljoner fra 1300-tallet med Guds skabelse af himmelgæmmer, planter, dyr og mennesker. – Hvordan fungerer disse skabelsesmyte-billeder for nutidens mennesker, som ser dem gennem et filter af naturvidenskabeligt betinget afmytologisering? Undren over skaberværket lever stadig hos os, og poesien ligeså, fx udtrykt i nutidige billeder af Guds skabende hånd over naturen som i Esben Hanefelts billedrække i Hørsholm Kirke.

Anden trosartikel

Gud som menneske, Jesus Kristus, er kirkekunstens mulighedsbetingelse og naturligvis hovedperson. Kirkens billedrækker viser os »Guds enbårne Søn, vor Herre« med billeder af bebudelse, krybberum og andre barndomsscener, og billedforløbene fortsætter med lidelseshistorien, kirkekunstens topscorer, efterfulgt af opstandelse, himmelfart, ofte også pinse og kommende dom. På Lolland-Falster-Møn kan anbefales Tågerup Kirke (Lolland), Nørre Alslev Kirke (Falster), og Fane-fjord Kirke (Møn). Disse ældre billedrækker kulminerer med Kristus som opstandelseshelt, klatrende op af sarkofagen med løftet sejrsmåne. Men også opstandelsens billeder forandrer sig gennem tiden. »Opstandelsen har intet øje set«, siger moderne kunstnere som Havsteen

Mikkelsen.

Nutidige påskedagsbilleder har oftere blik for det skrøbelige menneske som modtager af opstandelsestroens lys. Eksempler er Arne Haugen Sørensens ruder fra 2004-18 i Sankt Johannes Kirke (Aarhus).

»Kunne et gruppebillede af konfirmanderne være en fortolkning af »de helliges samfund«?»

Tredje trosartikel

Med pinsemotivet nærmer kirkekunsten sig den usynlige Helligånd. Utallige gamle billeder viser Jesus på vej op i skyen, efterladende fodaftryk på jorden blandt disciplene. En ny fortolkning af pinsen ses fx på Erik Hagens højtidsskab i Skovlunde Kirke (Ballerup). – Men hvordan vises troen på »den hellige, almindelige kirke, de helliges samfund«? Det er jo ikke kirkebygningen, vi bekender os til, men den usynlige kirke og dens liv, fx i nadveren. Kunne et gruppebillede af konfirmanderne være en fortolkning af »de helliges samfund«? I 2008 fik Grindsted Kirke (Billund) Stig Weyes fabulerende bekendelse, hvor tredje trosartikel er tema for prædikestolens malerier. Bekendelsen slutter med »Syndernes forladelse, kødets opstandelse og det evige liv«, og gamle billedrækker sparer os ikke for en dramatisk, dobbelt udgang, så man snarest skulle tro, at vi bekendte os til »syndernes straf«. Først med den store, lyse bibelhistorie fra o. år 1900 i Viborg Domkirke, er den dobbelte udgang udeladt af danske opstandelsesscener. Joakim Skovgaards lettilgængelige freskomalerier fra Adams skabelse til himlens store hvide flok kan være et godt mål for en konfirmandrejse.

Der findes mange materialer, som kan bruges, når man arbejder med trosbekendelsen. At gå på opdagelse i kirkerummet kan være et godt sted at begynde. De ovenstående eksempler er bare et lille uddrag fra en række danske kirker, og herunder er nogle flere billeder af danske kirkekunst, som relaterer sig til trosbekendelsen.